

YTTRANDE

Stockholm och Göteborg den 29 juni 2021

Till:Regeringen
MiljödepartementetMiljödepartementets dnr: M2018-00217/Me
och M2018/00221/Ke**Remissvar från Naturskyddsföreningen, Jordens Vänner och Miljöorganisationernas kärnavfallsgranskning (MKG) med synpunkter på att avgörandet som avser Clab fattas i ett separat beslut i regeringens prövning av kärnbränsleförvarsansökan enligt miljöbalken (M2018-00217/Me) och kärntekniklagen (M2018/00221/Ke)**

Naturskyddsföreningen, Jordens Vänner och Miljöorganisationernas kärnavfallsgranskning (MKG), i fortsättningen benämnda *föreningarna*, vill i detta yttrande till regeringen ge synpunkter på att avgörandet som avser tillståndet att öka kapaciteten i mellanlagret för använt kärnbränsle, Clab, vid Oskarshamns kärnkraftverk fattas i ett separat beslut i regeringens prövning av kärnbränsleförvarsansökan enligt miljöbalken (M2018-00217/Me) och kärntekniklagen (M2018/00221/Ke).

Föreningarna har redan i ett yttrande till regeringen den 11 juni framfört synpunkter rörande frågan om att pröva tillståndet för en ökad kapacitet av Clab¹. Föreningarna stödjer en separat prövning och i detta yttrande finns en uppdaterad version av de tidigare framförda synpunkterna i denna fråga.

Frågan om hotet mot den svenska kärnkraften

Föreningarna har noggrant följt och analyserat frågan om risken för att mellanlagret för använt kärnbränsle, Clab, vid Oskarshamns kärnkraftverk ska bli fullt och hur detta kan påverka driften av de svenska kärnkraftverken. Föreningarna har kommit fram till att eftersom det även finns tillgänglig lagringskapacitet vid kärnkraftreaktorerna hotas inte driften av dessa förrän mot slutet av 2020-talet². Föreningarna menar dock att det trots detta är angeläget att regeringstillstånd att öka kapaciteten av Clab från 8 000 ton till 11 000 ton kan ges så fort som möjligt så att kärnkraftindustrins existerande rutiner för hantering av använt kärnbränsle kan följas i så stor utsträckning som möjligt³.

¹ Se dokument 165 i M2018-00217/Me och 150 i M2018/00221/Ke (<http://mkg.se/regeringens-diarium>). Bifogas även som bilaga 1 (utan bilagor). Se även nyhet på MKG:s hemsida:

<https://www.mkg.se/nyheter/mkg-och-medlemsorganisationer-till-regeringen-sag-nej-till-karnbransleforvaret-eller>.

² MKG har författat en PM i frågan som bifogas som bilaga 2 och kan laddas ner på MKG:s hemsida: <http://www.mkg.se/mkg-har-tagit-fram-ett-pm-om-clab-och-k-rnkraften>.

³ I dagsläget finns det inget i Strålsäkerhetsmyndighetens SSM:s föreskrifter som reglerar hur bassängerna ska användas för säkrast hantering av det använda kärnbränslet. Dock finns följande förslag till formulering i utkast till ny föreskrift om konstruktion av kärnkraftsreaktorer:

”En kärnkraftsreaktor ska konstrueras med bränslebassänger för hantering och förvaring av kärnbränslepatroner och andra radioaktiva komponenter så att utrymmet omfattar

1. de behov som förutses med hänsyn till den aktuella strategin för bränslebyten och borttransporter, och

Frågan om den snabbaste framkomliga vägen till ett tillstånd

Föreningarna gör bedömningen att det på grund av överklaganden och fortsatt handläggning i mark- och miljödomstolen kommer att ta minst fem år innan ett för sökanden eventuellt positivt tillstånd för kärnbränsleförvaret, inklusive kapacitetsökningen av Clab, kan vinna laga kraft.

Om regeringen skulle besluta om tillåtlighet väntar en utdragen rättsprövning i Högsta förvaltningsdomstolen, därefter en villkorsprövning i mark- och miljödomstolen som i sin tur kan förväntas att överklagas av en lång rad enskilda och organisationer med tanke på bristerna med kopparkorrosion m.m. i den nuvarande modellen för förvaring av det högaktiva avfallet. Om regeringen beslutar att inte ge tillåtlighet och tillstånd för kärnbränsleförvarsansökan blir det inget tillstånd för en utökning av Clab-kapaciteten och processen måste startas om på nytt. En separat prövning av de betydligt mindre komplexa rättsfrågorna om Clab kommer att ta betydligt kortare tid.

Föreningarna menar att det är regeringens ansvar att se till att kärnkraftindustrins rutiner för hanteringen av det använda kärnbränslet kan upprätthållas och att regeringen därför bör bryta ut prövningen av utökning av kapaciteten av mellanlagret för använt kärnbränsle, Clab, ur kärnbränsleförvarsansökan. Endast om en separering av prövningen av ansökningarna sker kan sökanden erhålla ett tillstånd för en ökad kapacitet i närtid.

Möjligheten att avstå från en regeringsprövning enligt miljöbalken

Ett tillstånd för ökad kapacitet för mellanlagret för använt kärnbränsle, Clab, från 8 000 ton till 11 000 ton innebär inte att verksamheten vid anläggningen ändras. Den ökade kapaciteten uppnås genom en kompaktering av lagringen av det använda kärnbränslet i kompaktkassetter. En sådan kompaktering, s.k. "re-racking" har redan pågått under många år och ett tillstånd för utökad kapacitet innebär bara att verksamheten kan fortsätta som tidigare men med mer använt kärnbränsle.

Föreningarna menar att det betyder att regeringen bör kunna undersöka möjligheten enligt miljöbalkens 17 kap. 2 § att om det finns särskilda skäl avstå från att pröva verksamheten. Regeringen kan förmodligen återförvisa ärendet om Clab till mark- och miljödomstolen, som kan bevilja ett tillstånd. Regeringen måste också ge tillstånd enligt kärntekniklagen endast för utökningen av kapaciteten för Clab, för vidare handläggning av SSM.

Separat prövning av Clab enligt miljöbalken

Föreningarna menar att om regeringen inte väljer att utnyttja möjligheten att avstå från att pröva en kapacitetsökning av mellanlagret för använt kärnbränsle, Clab, kan regeringen i stället bryta ut och pröva ärendet separat. Detta har även Kärnavfallsrådet redan visat i ett yttrande till regeringen⁴.

Oskarshamns kommun och vetorätten

Föreningarna menar att Oskarshamns kommun inte har någon möjlighet juridiskt att invända rättsligt mot att regeringen tar sitt ansvar och bryter ut prövningen enligt miljöbalken av en utökning av kapaciteten av mellanlagret för använt kärnbränsle, Clab, ur kärnbränsleförvarsansökan. Kommunen har inte gjort några sådana förbehåll i sitt beslut om tillstyrkan i vetofrågan den 26 juni 2018⁵.

2. det ytterligare utrymme som behövs för att, så långt som det är möjligt och rimligt, inrymma alla kärnbränslepatroner i reaktorhärden."

Det betyder att det inom några år kan komma myndighetskrav som påverkar hur många bränsleelement som kan lagras vid reaktorerna. Se §60 på s. 32 i bilaga 3 och följande nyhet på SSM:s hemsida:

<https://www.stralsakerhetsmyndigheten.se/press/nyheter/2020/stralsakerhetsmyndigheten-skickar-forslag-till-nya-foreskrifter-for-karnkraftreaktorer-pa-formell-remiss/> .

⁴ Se dokument 157 i M2018-00217/Me och 144 i M2018/00221/Ke (<http://mkg.se/regeringens-diarium>).

Bifogas som bilaga 4. Se även nyhet på MKG:s hemsida: <http://www.mkg.se/k-rnavfallsr-det-skriver-till-regeringen-om-clab-och-riksdagsinitiativ> .

⁵ Se dokument 26 i M2018-00217/Me och 27 i M2018/00221/Ke (<http://mkg.se/regeringens-diarium>). Se även nyhet på MKG:s hemsida: <http://www.mkg.se/nyheter/oskarshamn-sager-ja-till-clink> .

Kommunen har först i en skrivelse till regeringen den 7 april 2021 hävdad att ”endast en utökning av lagringskapacitet för Clab inte accepteras”⁶.

Kommunen skulle enligt 17 kap. 6 § första stycket möjligen kunna hävda rätten att avstyrka tillåtligheten av ett separat beslut om Clab i ett nytt beslut. Det är oklart om en kommun kan dra tillbaka ett tillstyrkande, i synnerhet med hänvisning till ett krav man inte yttrat sig om till regeringen innan tillstyrkandet. Men eftersom villkoret att regeringen enligt samma bestämmelse i andra stycket ändå kan ge tillåtlighet ”om det från nationell synpunkt är synnerligen angeläget att verksamheten kommer till stånd och det inte finns någon annan plats som bedöms vara lämpligare för verksamheten eller som är lämplig och har anvisats för verksamheten inom en annan kommun som kan antas godta en placering där” skulle kommunens veto inte hindra ett tillåtlighetsbeslut.

Föreningarna befarar att Oskarshamns intresse för att få ett positivt beslut rörande hela kärnbränsleförvarssansökan kan påverkas av att kommunen har ett betydande ekonomiskt intresse av beslutet kopplat till det mervärdesavtal som kärnkraftindustrin 2009 tecknade med Oskarshamns och Östhammars kommuner⁷.

Sammanfattning

Sammanfattningsvis bör regeringen agera ansvarsfullt och hantera miljöprövningen av utökningen av kapaciteten för mellanlagret för använt kärnbränsle, Clab, genom att bryta ut den delen av processen ur miljöprövningen av kärnbränsleförvaret för att på snabbaste och effektivaste sättet säkra att den nuvarande hanteringen av det använda kärnbränslet inte äventyras.

Detta ger regeringen rådrum för att fortsätta pröva kärnbränsleförvarssansökan, särskilt rörande den fråga rörande kopparkapselns långsiktiga integritet och risken för att SSM:s riskgräns överskrids som mark- och miljödomstolen lyfte i yttrandet till regeringen i januari 2018.

Föreningarna framförde i yttrandet till regeringen den 11 juni 2021 att om regeringen trots det omfattande underlag som finns ännu inte är redo att neka tillåtlighet och tillstånd till kärnbränsleförvarssansökan *kan regeringen lägga fram en plan för fortsatt handläggning av miljöprövningen för att ytterligare stärka beslutsunderlaget*. Den första punkten i en sådan plan är att hantera Clab-frågan separat. Föreningarna angav i yttrandet sedan ett antal punkter regeringen bör ta hänsyn till i den fortsatta prövningen av kärnbränsleförvarssansökan.

Dag som ovan,

Oscar Alarik
Chefsjurist, Naturskyddsföreningen
Mobil: 070-611 32 29
E-post: oscar.alarik@naturskyddsforeningen.se

Johan Swahn
Kanslichef, MKG
Mobil: 070-467 37 31
E-post: johan.swahn@mkg.se

Kopia: Anna Berglund, Miljödepartementet
Anna Sanell, Miljödepartementet
Miljöminister Per Bolund, Miljödepartementet
Energi- och digitaliseringsminister Anders Ygeman, Infrastrukturdepartementet

⁶ Se dokument 159 i M2018-00217/Me och 146 i M2018/00221/Ke (<http://mkg.se/regeringens-diarium>). Se även nyhet på MKG:s hemsida: <http://www.mkg.se/nyheter/oskarshamn-forsoker-prensa-regeringen-om-clab-utokning-har-12-miljarder-att-vinna-pa> .

⁷ Avtalet bifogas som bilaga 5.

Strålsäkerhetsmyndigheten SSM
Kärnavfallsrådet
Östhammars kommun
Oskarshamns kommun

Bilagor:

1. Naturskyddsföreningens, Jordens Vänners och MKG:s yttrande till regeringen över kärnbränsleförvarsansökan (utan bilagor), 11 juni 2021
2. MKG PM ”Svensk kärnkraft hotas inte förrän kring 2030 om inte kärnbränsleförvarsansökan godkänns”, 10 mars 2021
3. Formell remissversion Strålsäkerhetsmyndighetens föreskrifter om konstruktion av kärnkraftsreaktorer SSMFS-K, oktober 2020
4. Kärnavfallsrådet skrivelse till regeringen: Prövning och särskiljning av slutförvarssystemet, 23 mars 2021
5. Samarbetsavtal mellan SKB och kärnavfallskommunerna, 6 april 2009